

Publicat el 27-4-2003 a "Diari Levante - EMV".

"Els cotxes elèctrics, sense més, no ens salvaran, però podrien ajudar. Simplement, no arribarem a ser prou eco-eficients en el temps que tenim a l'abast. Una dieta més vegetariana no curarà les nostres malalties, tot i que hi podria ajudar. Simplement, no viurem prou senzillament tan aviat com caldria per resoldre el problema. La reducció de la taxa de natalitat no és tampoc el remei màgic que acabarà amb els nostres maldecaps. La qüestió és només que també això podria ajudar." (McKibben, Bill: *Maybe One: A Personal and Environmental Argument for Single-Child Families*. Nova York, Simon & Schuster, 1998, p. 124).

Població: la política absent

Ernest García *

En matèria de població, les preferències col·lectives apunten clarament en tres direccions: una esperança de vida llarga, estabilitat demogràfica i predomini de la gent jove. Una per una, les tres opcions compten amb bones raons. Combinades, en canvi, impliquen un dilema difícil, un conflicte potencialment seriós, que no arriba a expressar-se activament i està poc elaborat en la consciència social però que no per això deixa d'existir.

Sembla obvi que es considere l'esperança de vida com un bon indicador de desenvolupament humà. La capacitat d'una societat per a mantenir una part gran de les persones que en formen part fins a una edat avançada és un signe consistent de progrés material. La gran majoria dels humans volem una vida llarga, així que no cal insistir-hi.

D'altra banda, molta gent troba desitjable l'estabilitat demogràfica perquè té la impressió que el món contemporani està sobrepoblat i, sobretot, que la dinàmica de les últimes dècades no pot continuar. Amb fonament, per cert, perquè -amb taxes de fecunditat constants als nivells de 1995- el planeta hauria de sustentar 296.000 milions de sers humans a un segle i mig d'ençà (hi caldrien molts planetes, és clar). Com que la població és un dels factors que contribueixen a l'impacte ambiental de les activitats humanes, les persones més sensibles a la gravetat de la crisi ecològica acostumen a veure la baixa natalitat com una bona notícia. Una bona notícia en totes les societats, incloent-hi les industrials, que són les més consumidores i les que fan valdre tecnologies més agressives: als deu anys, un xiquet o una xiqueta valencians ja han consumit més que una persona de la majoria pobra del món en tota la seua vida. És cert que, en societats com la nostra, molta gent pensa que el control demogràfic és una cosa bona per al Sud i que al Nord els problemes són diferents. Tanmateix, justament per això, perquè s'associa a la imatge de pobresa i conflicte del "subdesenvolupament", ningú no creu que una expansió demogràfica galopant siga desitjable.

La preferència per una població majoritàriament jove sol anar lligada a la preocupació pels efectes de l'envelliment relatiu derivat de la transició

demogràfica i d'una taxa de natalitat per sota del nivell de reemplaçament (prop d'un dècim més de dos fills per dona). Segurament, més que no d'envelliment, caldria parlar-hi de maduració demogràfica, perquè la mitjana d'edat d'una població estable amb l'esperança de vida actual estaria al voltant dels quaranta anys. En qualsevol cas, tant el nombre de persones amb més de 65 anys com el seu pes relatiu en el conjunt de la població tendeixen a augmentar, el que ha activat moltes pors a propòsit del finançament de les pensions, l'increment dels costos sanitaris, la pèrdua de dinamisme i creativitat, l'erosió del creixement econòmic, etc. Deixem a banda, ara, el debat sobre el fonament real d'aqueixes pors, molt menys sòlid del que hom sol creure: el fet és que fan que bona part de la població perceba la taxa de natalitat actual en societats com la nostra com un problema greu. Per tant, si la maduració és percebuda com a problemàtica, el rejuveniment apareix com a desitjable.

En resum: volem una vida llarga, una proporció elevada de persones actives i una demografia estable. Els tres desitjos són comprensibles. El problema és que el geni de la història només en pot concedir dos al mateix temps. No és que el geni tinga mala llet, és que ni tan sols ell pot actuar contra la lògica (si vosté, lector/a, hi pensa un minut, se n'adonarà). Una política de població, doncs, implicaria una decisió sobre quin dels tres desitjos és prescindible. Com que els tres estan ben arrelats, no cal sorprendre's si aquesta és una política absent, inexistent.

Hom podria dir, potser, que el conflicte de fons no ha estat encara percebut en tota la seua dimensió perquè no ens afecta. No està tan clar que siga així. Entre els dos últims censos, de 1991 a 2001, la població valenciana ha passat de 3.856.756 a 4.162.776 habitants, és a dir, ha crescut un 8%. No és massa, però sumat a l'allau de residents més o menys estacionals indica una tendència a sobrecarregar encara més un territori molt castigat. El País Valencià utilitza ja els recursos biològics d'una porció del planeta sis vegades més gran que el seu territori. Des d'aquesta perspectiva el conflicte de l'aigua, per exemple, és també un símptoma de sobrepoblació relativa. La més recent retòrica de jocs florals no estalvia lloances sobre el nostre camí cap a la Califòrnia europea. Les dades, tossudes, apunten també a una situació que hom podria descriure com a "hongkongització": renda alta i supercongestió. Hi tenen alguna cosa a dir els partits que aspiren a governar-nos?

* Universitat de València

Fitxer baixat de <http://www.terracritica.org>